

ДЛЯ ДУШІ, РОЗУМУ, ЗДОРОВ'Я (З досвіду роботи ЦБС для дітей м. Миколаєва)

**УВАГА!
ДОСВІД!**

БІБЛІОТЕКИ для дітей міста Миколаєва сьогодні поступово перетворюються у своєрідні інформаційні центри, центри розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дітей і підлітків, центри спілкування, дозвілля та релаксації.

Прагнення фахівців цих закладів оновити зміст та форми спілкування з читачами, створити комфортне інформаційне середовище, яке відповідало б різнобічним уподобанням (читання за шкільною програмою, читання “для душі”), вже приносить вагомі результати. Зростає кількість школярів, педагогів, батьків, які користуються абонементами та читальними залами, і все більше людей проводять вільний час у бібліотеці.

Багато в чому все це стало можливим завдяки реорганізованій та удосконаленій структурі нашої центральної бібліотеки, бібліотек-філій, виділенню нових функціональних обов'язків.

Традиційні абонемент та читальні зали почали працювати більш гнучко, стали мобільними осередками інформації, міжособистісного спілкування, сімейного читання.

Сьогодні однозначно можна говорити про те, що бібліотека є індикатором освіти. Вона чутливо реагує на зміну запитів школярів, їхнє ставлення до навчання, високий інтелектуальний рівень, нові вимоги до якості інформаційного забезпечення шкільних предметів.

Бібліотека стала важливим джерелом інформування для школярів, педагогів, батьків і взяла на себе, в умовах катастрофічного недоукомплектування, основний тягар у забезпеченні учнів інформацією та документними ресурсами.

Накопичення досить значного досвіду зі сприяння навчальному процесу дало змогу Центральній бібліотеці для дітей (ЦБД) відкрити зал інформаційної підтримки освіти. Його основна мета – допомога учням та вчителям у підготовці уроків в умовах підвищеної інформаційної комфортності. Документні ресурси залу достатньо повно представлено новими виданнями з педагогіки, психології, соціології, культурології, статевого виховання, повною колекцією енциклопедій, словників, довідників, елітною літературою для всіх рівнів навчання. Основний масив цих видань було одержано завдяки Міжнародному фонду (МФ) “Відродження” в рамках програми “Трансформація гуманітарної освіти України”.

У залі зібрано понад 65 назв журналів та газет освітнього профілю. Тут же знаходяться освітні, пізнавальні, навчальні, ігрові CD-ROMи (понад 70), музичні компакт-диски (близько 30), відео-, аудіо-, мультимедійні курси навчання іноземних мов (англійської, німецької, іспанської).

Зібрано традиційні та інноваційні навчальні програми, актуальні учбово-методичні посібники, дидактичні матеріали. Підготовлено прес-добрірки про освітні інновації в Україні, Росії та за кордоном.

До залу передано банк даних інтелект-центру про освітні установи міста, гуртки, курси, що сприяють розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дітей і підлітків.

Крім традиційних, зал надає додаткові платні послуги, серед яких:

- допомога в написанні рефератів, повідомлень за предметами шкільної, ліцейної, гімназичної програм, у підготовці до залікових тижнів, шкільних “зрізів”, тестування, екзаменів;

- створення додаткових міні-картотек, інформаційних списків за предметами шкільної програми;

- видача репродукцій картин із зібрання артотеки, грамплатівок, діафільмів, CD-ROMів для використання в домашніх умовах;

- обслуговування літературою читального залу за “нічним абонементом”;

- попередній запис на видання, що користуються підвищеним попитом, за альтернативними навчальними програмами та виконання упереджувальних довідок для школярів і вчителів з метою якнайповнішого інформаційного забезпечення тем уроків;

- створення доступу до джерел інформації через Інтернет;

- запровадження в практику роботи “технологічних карт” “Школа – бібліотека”, які дозволяють вчителю найбільш повно формулювати вимоги щодо інформаційного забезпечення тем конкретних уроків, а бібліотекарю – з мінімальною витратою часу виконувати замовлення;

- проведення віртуальних уроків, екскурсій за різними шкільними предметами;

- надання допомоги школярам в оволодінні навичками роботи з персональним комп'ютером за допомогою розвиваючих навчальних комп'ютерних програм;

- проведення днів інформації, днів нової книги для педагогів та учнів;

- надання видавничих та поліграфічних послуг для школярів і студентів (за допомогою кольорового сканера та принтера);

Зал інформаційної підтримки освіти та сектор довідково-бібліографічних послуг забезпечують школярів необхідними джерелами інформації, надають допомогу в роботі з ними.

Оскільки бібліотекарі допомагають дітям писати повідомлення, реферати, доповіді, а при повній заван-

Г. Гречко

таженості залу це архіскладно, було розроблено пам'ятки: "Як працювати з книгою", "Як написати реферат", "Що таке конспект", "Пишемо доповідь" та ін. Щоб навчити читачів користуватись довідковими виданнями, створено путівники та "шпаргалки": «Як користуватися дитячою енциклопедією», «Як користуватися великою енциклопедією», «Основні вимоги до скорочення слів» тощо.

Вищезгадані форми роботи з книгою активно впроваджуються не тільки в ЦБД, але й у бібліотеках-філіях № 2, 5, 6, 8.

Велику підтримку шкільному навчальному процесу надає літературний театр "Браво" ЦБД. На сьогоднішній день ним підготовлено понад 20 міні-вистав та постановок на допомогу вивченню історії, всесвітньої та української літератури.

Одним із напрямів роботи бібліотек для дітей стала участь у шкільних творчих справах. Особливо плідним є таке співробітництво між бібліотекою-філією для дітей № 2 та ЗОШ № 34. Спільно проведено краєзнавчі вікторини, Шевченківські та Пушкінські дні пройшли за активної участі школярів.

Бібліотека-філія для дітей № 5 разом з ЗОШ № 26 працює за "Координаційним планом спільних дій щодо здійснення правового та морально-етичного виховання учнів".

Зараз спостерігається стійка зацікавленість бібліотек у відродженні давньої традиції – організації сімейного читання.

З метою розширення роботи з родинами в ЦБД було створено службу інформаційного комфорту сім'ї (ІКС), яка пропонує своїм користувачам послуги низки структурних підрозділів бібліотеки.

У секторі сімейного читання можна:

- брати додому книги, періодичні видання, а також діафільми, грамплатівки, репродукції картин, CD-ROMи;

- обслуговуватися за сімейним формуляром "Читає тато, читає мама, читаю я";

- одержати оперативну інформацію про новинки навчальної, науково-пізнавальної, педагогічної літератури;

- познайомитися з яскравими та цікавими книжковими виставками, полицками, переглядами, інформаційними "колами" читання;

- навчитися працювати з книгою;

- оволодіти навичками культури читання;

- взяти участь у бенєфісах читаючих сімей, днях батьків, літературних конкурсах, а також у соціологічних дослідженнях, що допоможуть у вирішенні проблем сімейного читання;

- морально та психологічно підтримати своїх дітей за допомогою інноваційних форм міжособистісного спілкування.

Консультативний освітній центр "Мальвіна", що працює при ІКС, здійснює підготовку дітей до школи, залучаючи кваліфікованих фахівців, надає допомогу в розвитку мовлення, оволодінні технікою читання та письма; сприяє розвитку логічного мислення, інтеле-

кту, математичних навичок; виявленню у дітей здібностей до вивчення іноземних мов, нахилів до музики, образотворчого мистецтва. Тут створено умови для спілкування дошкільнят, які не відвідують дитячий садок, з метою їхньої адаптації в колективі ровесників; надається консультативна допомога дітям та їхнім батькам психологом, логопедом; у центрі можна отримати інформацію про школи нового типу, авторські системи та методики навчання, зокрема з метою виявлення інтелектуальних здібностей дітей.

Серед пріоритетних напрямів роботи ІКС – організація родинного дозвілля, зокрема, днів сімейного відпочинку, сімейних вечорів, календарних свят, днів народження дітей у бібліотеці; презентації нових книг та журналів; віртуальні уроки та екскурсії; відеосалон, ігротека в дні шкільних канікул; спільна робота з дітьми в літературному театрі ляльок; створення казкового журналу „Чарівні каруселі”, дописувачами якого є діти, тощо.

Змістовну роботу служба ІКС здійснює за інформаційної підтримки майбутніх та молодих батьків, до послуг яких: база даних про законодавчі акти з охорони материнства і дитинства; перелік лікувальних, соціальних та психолого-аналітичних закладів для молодих жінок та чоловіків; організація зустрічей з медиками різного профілю (педіатрами, сімейними лікарями), вузькопрофільними спеціалістами з питань сімейного життя, виховання дітей та інших конфіденційних тем; надання за допомогою Інтернету інформації про можливості лікування та оздоровлення дітей у зарубіжних клініках; щорічна акція „Книга в дарунок майбутнім мамам”, „Перша книжка вашої малечі”.

Останнім часом у суспільстві спостерігається підвищення уваги до проблем дітей з обмеженими фізичними можливостями. ЦБД зараз працює над авторською програмою «Глибинна екологія людства на захисті дитинства», яка передбачає роботу саме з цією категорією користувачів.

Минулого року бібліотека взяла участь у конкурсі проектів МФ «Відродження» на одержання гранту за проектом «Ти не один у світі (Бібліотека на допомогу дітям-інвалідам)», що був спрямований на інформаційну підтримку талановитих дітей з інвалідністю, які потребують різноманітної інформації для навчання, розвитку своїх здібностей та організації дозвілля.

Завдяки цьому проекту на базі ЦБД було створено бібліотечний центр інформації та релаксації для дітей з особливими потребами та їхніх батьків. Тут представлено багате зібрання книг та періодичних видань з педагогіки, психології, логопедії, педіатричної допомоги, реабілітології, виділено ергономічні та релаксаційні зони. Для цієї категорії користувачів працює "домашній абонемент". Також створено бази адресно-реквізитних та інформаційних даних про дітей, котрі одержують освіту в домашніх умовах; соціальні, психологічні та педагогічні установи, об'єднання, асоціації, центри, що займаються проблемами дітей з інвалідністю; працевлаштування цих дітей та правові документи стосовно них.

Також у Центрі є доступ до Інтернету, де можна отримати інформацію про можливість лікування та одержання освіти дітьми з фізичними вадами за кордоном та всиновлення таких дітей-сиріт зарубіжними сім'ями.

До послуг батьків дітей, які мають інтелектуальні та фізичні вади:

- консультації, що проводять вчителі-реабілітологи, психологи, логопеди, юристи, працівники соціального захисту;

- лекційний курс з питань традиційних та нетрадиційних методів лікування, фізичної і фітотерапії, екстрасенсорики;

- зустрічі з акторами, музикантами, письменниками нашого міста.

Психологічна та моральна підтримка дітей здійснюється за допомогою інноваційних форм міжособистісного спілкування — „листків довіри”, „листків бажань”, вікторин на дому та ін.

За умовами проекту, шістьом дітям будуть встановлені комп'ютери вдома з відповідним програмним забезпеченням для розвитку їхніх творчих здібностей.

Достатню увагу працівники бібліотек для дітей міста надають тим, хто знаходиться на довгостроковому стаціонарному лікуванні. Для них проводяться виїзні видовищні заходи, здійснюється нестационарне бібліотечне обслуговування безпосередньо в лікувальному закладі.

Працівники бібліотек тісно співпрацюють з центром ранньої соціальної реабілітації дітей з фізич-

ними вадами “Надія”, асоціацією матерів дітей з інвалідністю; знаходять добродійні організації, комерційні фірми з метою матеріальної та спонсорської допомоги дітям.

На жаль, існує ще багато невирішених проблем. Для подальшої плідної роботи, її вдосконалення нам катастрофічно не вистачає додаткових приміщень. Ще дуже повільно йде процес комп'ютеризації ЦБД, а мета об'єднання ЦБС в єдину локальну систему залишається поки що мрією.

До речі, основна кількість комп'ютерів для ЦБД придбана на спонсорські кошти та кошти, що були отримані за умовами проекту.

Щоб робота, яку ми розпочали, мала наукові застави, логічне завершення, є необхідність введення у штат бібліотеки додаткових одиниць соціолога, психолога, реабілітолога. Доцільним було б створення спеціального сектору, де б працювали з дітьми з фізичними обмеженнями та їхніми батьками. І, звичайно, актуальним є питання фахової підготовки бібліотекарів для роботи з цією категорією читачів.

Гостро стоїть проблема абсолютної непристосованості бібліотек для прийому у своїх стінах таких дітей: відсутні спеціальні під'їзди, поручні, немає достатнього місця для проїзду інвалідної коляски і т. ін.

Та, незважаючи на проблеми, бібліотеки для дітей сьогодні працюють активно і творчо. Вони знайшли свою нішу в інформаційному просторі соціуму, набули авторитету як дієві та перспективні центри культури. ●

БІБЛІОТЕЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ У МІСЦЯХ ЙОГО КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ: АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ

МАСОВЕ повернення кримських татар із місць депортації на свою історичну батьківщину значно змінило демографічну ситуацію на півострові. Тепер в автономії їх проживає понад 260 тисяч. Це третя за чисельністю етнічна група після росіян та українців. Так, у м. Старий Крим кримські татари складають 40% від загальної кількості населення, в Білогірському районі — 33%, у Бахчисарайському і Кіровському районах — 27% тощо. В сільських районах нараховуються десятки населених пунктів, у кожному з яких разом із представниками інших національностей мешкають 1 000-1 500 і більше кримських татар. У регіонах півострова вирости близько 300 нових житлових масивів і селищ репатріантів. В окремих з них число жителів сягає 4-5 тис. осіб і більше. Проте ці нові місця компактного проживання кримських татар, за деяким винятком, залишаються неохопленими бібліотечно-інформаційним обслуговуванням. Вони, як правило, розташовані на окраїнах міст, селищ і сіл, віддалені на декілька кілометрів від найближчих публічних бібліотек,

територіально розкидані, не мають нормальних доріг і транспортного сполучення. Все це створює жителям серйозні труднощі у користуванні послугами стаціонарних бібліотек. Різні причини призвели до незадовільної організації також нестационарних форм бібліотечного обслуговування.

Народ, який повернувся до свого рідного краю, прагнув, разом із вирішенням нагальних соціально-економічних проблем, відновити своє духовне життя, сприяти відродженню і збереженню рідної мови, національної культури, звичаїв і традицій. У 1990 році у м. Сімферополі було відкрито першу кримськотатарську бібліотеку як філію міської ЦБС, наступного року почала функціонувати друга кримськотатарська бібліотека в м. Білогірську, що носить ім'я уродженця цього міста, відомого вченого-тюрколога і класика кримськотатарської літератури Бекіра Чобан-заде.

З часом в автономії все гостріше відчувалася необхідність окреслення загальної стратегії щодо органі-

Н. Куршумов